

SZENT PÁL, AZ IRÓ

I.

Görögül olvasva őt feltűnik az erőszak, amellyel a görög nyelv anyagába és szerkezetébe markol. Lángeszű erőszak. Az a görögség, melyen ő beszél, nem az alexandriai akadémikusok csiszolt és arányos, már szinte valószínűtlen klasszicitása, de nem is egészen a Földközi Tenger nagyvárosainak zavaros, eltorzult és pongyola görögje, a kojné, a barbár görög köznyelv, amelyen a Balkán epirotái és makedonjai, a kisázsiai törzsek s a szírek, arabok, északafrikaiak beszéltek görögül. Szent Pál nyelve ennek egy műveltebb, s a szóanyaga és a nyelvtan kezelésében öntudatosabb változata, noha nyersanyaga kétségtelenül a kojné. A levélfíró: hellénizált zsidó városban született s a görög nemcsak afféle kifelé forduló második anyanyelve lehetett, hanem *tanult is* görögül, noha tatán csak afféle vidéki rétor iskolájában, ám leveleinek görög mondatai alatt a héber mondatszerkezet húzódik meg, a gondolkodás és a képzetalkotás zsidó ritmusa, de mégis ezekből a mondatokból: egy roppant nyelvtelentő géniusz parancsoló ereje árad.

E levelekben van valami hatalmas türelmetlenség, gyorsaság és hajszoltság. Egész hanglejtésük elárulja, hogy diktált levelek: a mondatok hosszúak, az asszociációk egymásba fonódók, de a hatás közvetlen és azonnali; *léggör* teremődik az olvasó és az író között már az első soroktól kezdve és tart az utolsóig s közben állandóan az élőbeszéd hangján hullámszik a mondanivaló. Egy vakmerőnek ható hasonlattal: Szent Pál levelei majdnem úgy hatnak, mint valami gyarlón gyorsírásba vett és onnét még hibásabban áttett szöveg. Aki a betűket írta, aligha tudta követni a heves és türelmetlen diktálót, és a diktálónak mintha alig lett volna türelme betűről-betűre úgy nézni át és tisztázni át a szöveget, hogy eleve saját magának filológusává lett időnek előtte. Pedig ezekből a levelekből sarjadtak fel az első teológiák és ezek a levelek az első keresztény nemzedék történetének az Evangéliumok és az Apostolok Cselekedetei mellett a legfontosabb dokumentumai. Századok és agyvelők vizsgálták át és tették mérlegre minden szavát, hozták pontos összevetésekbe egymással és a tényekkel. Erdemes-e az eredeti görög betűsorokban átfutni újra olyan embernek, aki maga sem nem teológus, sem nem filológusa a Szentírásnak?

Bizonytal igen. Szent Pál, ha valami volt, bizonyos értelemben mégiscsak író is. Író, akinek tudatosan vagy öntudatlanul: nyelvi anyagot kell kezelnie, mondatokká öntenie, a mondanivalónak bizonyos egymásutánt kell adnia, — s olyan fogalmakat is kifejeznie, mint amilyenek a megváltás, a kegyelem, a Krisztusra vonatkozó teológia elemei, a bűn, a szentségek; és mindezt nem a teológiai rendszeralkotó eszközeivel fejezi ki, hanem az író módján: képpel, magát a konkrét valóságot ragadva meg, s azt körülírva, körüljárva többször és többször s újra és újra.

„Van u. n. külső kegyelem is“ — írná például egy vázlatos teológiai rendszer. Mondjuk: milyen könnyen megtörténhetnék,

hogy én magam pogány is lehetnék; az afrikai őserdők vadságában élő néger; vagy kínai, szennyes és ősi városokban, amelyek oly régiek és piszkosak mint maga a Bűn... Azonban keresztény vagyok és hogy annak születtem, az már maga is kegyelem; ez az u. n. *gratia externa*. A kegyelemtanra vonatkozó dogmatikák itt kitűnő és remek munkát végeznek ma, a *gratia externa* elemzésénél és tisztázásánál. De mi hallgassuk meg róla Szent Pált, aki így kiált, íme így kiált messze Efezusba: „Mi is mindnyájan a pogányok közé tartoztunk egykor... de Isten, aki gazdag az irgalmasságban... életre keltett... hogy megmutassa... kegyelmének bőséges gazdagságát. Mert *kegyelemből* üdvözlöttek a hit által és nem magatoktól.“ (Ef. II. 3—8.) — Majd „Krisztus nélkül voltatok, idegenek voltatok... kívül állottatok, az ígért szövetség reménye és Isten nélkül voltatok ezen a világon...“ (Ef. II. 2—13.) De: „...“, most már nem vagytok idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai, az Isten házanépe, az Apostolok és Próféták alapján rakott épület, amelynek szegletköve maga Jézus Krisztus.“ (Ef. II. 19—20.)

Hány oldalról megkísérli körülírni és körülmutogatni a maga konkrét valóságában azt, amit ki akar fejteni; hogy kegyelmi, *ajándék* már maga az is, hogy kívül lehettek: „kegyelemből üdvözlöttek a hit által“, ezerötyszáz év múlva Kálvin, a noyoni jogi egyetem hallgatója, a dilettáns teológizáló és a Szentírás görög szövegének új felfedezésekre éhes filológusa arra fogja vetni a hangsúlyt: „a *hit* által“; s az összefüggéseiből kiragadott tételek, mint valami önmagában érvényes paragrafushoz hozzá csatolja majd a rómaiakhoz írt levél egyik mondatát, mely arról szól, hogy mennyire kell örülniök külön-külön és személy szerint a keresztényeknek, hogy ők azok, hogy keresztények, hogy mennyire el kell tenniük ennek áhíthatával és öntudatával. Az apostol arról szól, mekkora ajándék az üdvtörténet legnagyobb eseményében részt venni, első keresztény nemzedéknek lenni; Kálvin az eleve elrendelést elemzi ki, fiatal és türelmetlen diadalitassággal. Nem értette Szent Pált, az *iról*, nem érthette meg a *teológust* sem!

II.

Mint minden törékeny egészségű ideges és jelentéktelen külsejű ember: ő is hihetetlenül munkabíró volt, nem tudott másnak és másban élni csak munkájában és munkájának. Ezt maga mondja leveleiben, hiszen nem egyben panaszkodik egészségi állapota miatt, néha jelzi is, hogy hol gyötrik őt a fájdalmak. Belgyógyászok és ideggyógyászok kísérleteztek azért, hogy leveleinek ezen részei alapján meghatározzák: mellének, gyomrának és beleinek tájékán villámló fájdalmak természetét: vajjon szívbeteg volt-e, vagy tüdőbeteg; az epéje volt-e beteg, vagy a veséje, tűnődnek idegzeti alkattán: milyen természetű egyéniség volt, schizothyn vagy schyzoid, temperamentuma szerint szangvinikus vagy kolerikus természetű, vagy egyenesen melankólikus. Számít ez valamit?

Mi az, ami leveleiből első vonásként élénk ugrik? Már róla, saját magáról. Mindenekelőtt maga az öntudata! Nézzük csak Rómában írt levelei idején!

A levélíró ekkor 60-ik éve felé van, abban az időben, amikor már kezdenek megrokkanni az emberi test erői. Rómában van, hozzá börtönben: fogoly — időnként láncok között — egy parányi cellában, amit kusza mécsfény világít meg. Fogoly, római keresztények tartják el, zsidó-keresztények, akik hallottak róla és hisznek neki.

Mögötte tengernyi út: gyermekkorának köddé vált tájai a kicsiny Tarzusz körül, a jeruzsálemi ifjúság Hille lábainál, a jeruzsálemi templom tudorai között, a minden bizonnyal Tarzuszba is kiszárlongó hírek a fellépett Názáretiről, utána pedig híveinek üldözése.

Vajjon, mi volt az ok, ami őt elválasztotta Jézustól, mialatt talán még közelébe sem került életében? Ki tudja. Azt se lehet tudni, hogy mi volt az a tényező, amely pedig később arra vitte, hogy beálljon az első keresztények üldözői közé. Nem volt templomhoz tartozó pap, nem volt a zsidó hitvallási szervezet közigazgatási hivatalnok, az üldözésben való részvétel az ő részéről csak egyéni buzgalom lehetett. De ő „farizeus“ volt, és: „farizeusok fia“. Az, amit későbbi jeruzsálemi beszédében olyan büszkén említ a társadalmi származástudat, képzettségbeli rangtudat volt, de valószínűleg egyúttal politikai érzület is. Különös karrier vár az ifjú politikusra, aki a poroszlok ruháit őrizte, míg azok agyonkövezték Istvánt, azt, aki a fiatalság és a szépség és a nagystílusú szónok jegeit viselte magán az Apostolok megbízottjai sorában, a farizeusok számára és egy kiszámíthatatlan célkitűzésekkel dolgozó mozgalom hőmpolygó árján át mosták el a tömegeket a farizeus-párt politikai befolyása alól, amely csak alkalomra várt, hogy a nemzeti függetlenségért, az önálló s újra nagy Zsidóorszáért harcba induljon. Velük harcolt a Tarzusi is. Azután következik Damaszkusz, váratlan fordulat; a városban, ahová csak keresztényeket kutatni és keresztényeket üldözni ment, maradt teljes három évig. Itt Damaszkusz környékén hirdeti a kereszténységet, arabok között. Milyen sikerrel, bizonytalan. Kérdés, nem ment volna-e neki a bizonytalan Ázsiának, ha térítő útja sikerei tovább csalogatják. A sivatagi arab lélek azonban valószínűleg ép oly keményen elzárult Krisztus elől, mint ma. A nagyobb működés vágya viszi Jeruzsálembe. Ott „vetekszik az apostolokkal“; a lángeszű, megtért, a maga egyetemi képzettségével azonnal az alapkérdést feszegetve, amelyek alapkérdésekké válnak minden teológiának és amelyek a szerény képzettségű galileai halászok előtt, bizonyára még csak ködként derengtek. Azután elindul az első nagy térítő útra: „Feltámadott“! hirdeti az antiochiai zsidóknak a bizonyágtételt „és ettől kezdve ez lesz az érve, a feltámadás. A bizonyágtétel arról, hogy Jézus Krisztus az igazi Megváltó. Beszédei, amiket ekkor mond, a maguk gondolatmenetével frissen jelzik azokat az élményeket, amelyekkel Jézus maga körül felrázta Judeát és Galileát. Tömör foglalatai a későbbi dogmatikának. S az útja türelmetlen: végigmenni a zsinagógákon. Feloldani a régi törvényt. Nemzete történelmének végzetes felfia lesz ő: különállásukat beleoldja a kereszténységbe.

Ime, aki ezeket a leveleket írta, egyetlen egy csepp volt a fajoknak és a népeknek a Földközi Tenger körül kavargó áradatában, útjai közben ott tanyázott mediterrán nagyvárosok proletárnegyedében, ókori bérkaszárnnyákban, afféle apró kis emeleti üregekben lakhatott, forró, ablaktalan zugokban és onnét írta leveleit. S mégis egy uralkodó szuverénitásával.

Tökéletesen hiányzik belőle az extázis formátlan dadogása, amely a maga belső ellenőrizhetetlenségében annyit áruló jegyet és tulajdonságot leplez az emberről. Az ő szuverénitása nem öncsalás. Így csak az beszél, aki *bizonyos* a neki adott juriszdkcióban. És meg is nevezi ezt a juriszdkciót: ez Krisztus! Az az aszketika és misztika legpáratlanabb elemzéseinek közé kell, hogy tartozzék, életének az a központi élménye követve beszédeinek sorát és követve leveleinek nagyjából megállapítható sorrendjét, nyomon lehet követni,

hogy ez az élmény hogyan válik egyre mélyebbé és mélyebbé. Ez a Krisztus először csak a Megígért Messiás jellegeinek különböző attributumai között közeleg feléje, jelent meg előtte; később azonban egyre nagyobb mélységet és plasztikát kap. Úgy jelenik meg előtte, mint az egész föld uralkodója. Kúriosz! Krisztus lesz majd kisgyermek Szent Antal cellájában és sugárzó ifjú egy Gonzagai Szent Alajos eszméletében, de Szent Pál életében az uralkodó, Király, a hadseregvezető vonásait ölti magára. Ő az új állam feje. A keresztények ennek az államnak polgárai, az, amit Szent Pál a világi állam felé tanusít, az tökéletesen apolitikus. Egyszerűen nem ismer problémákat a kereszténység és az állami élet között: engedelmeskedjete a császárnak és a királynak. „Engedelmeskedjete a helytartóknak, mert ők a jót tarják fenn. Szolgák: engedelmesek legyete uratoknak és pedig nemcsak a jóknak, hanem a keménykezüeknek és a keményszívűeknek is. A királyt tiszteljete, és a császárt féljete...” A zsidó érzület hajdani fiatal politikusának a halálosan apolitikus magatartása tette tönkre a césárok hatalmát.

Szent Pált azzá, ami: *Krisztus* írójává, azzá az íróvá, akinek minden mondata, egész erőszaka és türelmetlen keze mögött ime ez van: Krisztus!

Ijjas Antal

A Hazai Fésüsfonó- és Szövögyár R.-T. az 1939. üzletevről szóló mérlege P. 286.985.30 tiszta nyereséggel zárul. A f. é. május hó 28-án megtartott igazgatósági ülés elhatározta, hogy a f. é. június hó 21-re egybehívott XVIII. rendes közgyüleésnek, mint az elmúlt évben is, 5% osztalék, illetve részvényenként P. 0.80 kifizetését fogja javasolni.

A SZENTISTVÁNI ÁLLAMESZMÉNEK KORSZERŰ
ÉRTELMEZÉSÉN MUNKÁLKODIK

AZ ORSZÁG ÚTJA

ÁLLAM- ÉS NEMZETPOLITIKAI HAVI FOLYÓIRAT

Szerkesztik: BARANKOVICS ISTVÁN
ÉS DESSEWFFY GYULA GRÓF

Előfizetési ára egy évre 8 P, félévre 4 P, egyes szám ára 80 f.

Szerkesztőség és kiadóhiva-
tal: Budapest, VI., Aradi-
utca 8. - Telefon: 12-07-26.

A KÁRMELITA CSEPP EK NÖVÉNYI SÓBORSZESZ KÜLÖNLEGESSÉG

A Kármelita-rend több mint 200 éves, másoktól eddig felül nem múlt, ma is újszerű találmánya. 72°/o finom szeszt és kb. 30-féle növényi kivonatot tartalmazó párlat.

Kellemes illatánál, de főképen kiváló, aromatikus összetételénél fogva teljesen egyedülálló, a művelt ember igényeit kielégítő, elsőrangú háziszser.

Nagy eredménnyel használható úgy belsőleg, mint külsőleg.

1721 óta ismerik, kedvelik az összes kultúrállamokban

Kis üveg ára . . 1:20 P

Nagyobb üveg ára 3:30 P

Kapható drogériákban és szaküzletekben.

Csak zárt üvegekben hozzuk forgalomba !

KÉSZITI A KÁRMELITA RENDHÁZ

BUDAPEST, XIII. HUBA-U. 12. TELEFON: 291-469

POSSONYI LÁSZLÓ

AZ ÁRNYÉK

RÉVAI KIADÁS

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Possonyi László.